

Супрович Г.О.,
аспірантка, асистент кафедри обліку підприємницької діяльності
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

МЕТОДИКА АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ПОХІДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

Похідні інструменти є новими ефективними формами функціонування фінансового ринку, які можуть суттєво зменшити фінансові ризики. На практиці спостерігається тенденція до швидкого розвитку ринку деривативів та ускладнення їх конструкцій. Вітчизняний ринок похідних фінансових інструментів насамперед асоціюється з ризиком. Це зумовлено недостатньою розвиненістю самого ринку, неналежною системою його законодавчого регулювання, відсутністю повноцінної системи обліку деривативів. Суперечності вітчизняного законодавства у сфері регулювання обігу, визнання, оцінки, обліку та розкриття інформації про фінансові деривативи у фінансовій звітності зумовлюють необхідність та актуальність проведення їх аудиту.

Розробки методики аудиту похідних фінансових інструментів здебільшого представлені у працях російських науковців С.В. Банка, Ф.І. Харісової, М.С. Мушкатової [1; 2; 3].

Метою аудиту фінансових деривативів є перевірка даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора про, їх правильність, достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законодавства України.

В Україні під час проведення аудиту похідних фінансових інструментів потрібно керуватися наступними нормативно-правовими актами: Законом України «Про аудиторську діяльність», Положенням з міжнародної практики аудиту 1012 «Аудит похідних фінансових інструментів», Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 13 «Фінансові Інструменти», Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Податковим кодексом та іншими.

Керівник підприємства, що використовує похідні фінансові інструменти, самостійно приймає рішення щодо доцільності проведення аудиту [4]. Для організації досконалої та ефективної системи аудиту фінансових деривативів необхідно розробити вітчизняну методологію аудиту з урахуванням міжнародної практики та досвіду.

Моделювання процесу аудиту дозволяє краще уявити структуру та хід аудиторської перевірки. В 1986 році була розроблена нормативна модель

процесу аудиту. Згодом дана модель була опублікована Американською обліковою асоціацією (American Accounting Association) в книжці *Research Opportunities in Auditing – the second decade* та отримала широке визнання та застосування серед науковців та економістів різних країн світу [5]. В її основу покладені загальноприйняті стандарти аудиту. Нормативна модель складається із наступних стадій: попередня діяльність (підготовчий етап), планування аудиту, процедури аудиту, незалежні процедури, формулювання думки і складання висновку (завершальний етап), безперервна діяльність.

Хоча вищенаведена модель дістала міжнародне визнання та рекомендована до застосування на міжнародному рівні, за аудиторськими організаціями залишається право розробки власної технологічної послідовності організації процесу проведення перевірки в рамках існуючих стандартів.

Методологія аудиту похідних фінансових інструментів має будуватись на основі міжнародних стандартів аудиту, але з урахуванням вимог вітчизняної законодавчої бази. В узагальненому вигляді модель процесу аудиту включатиме наступні стадії:

- укладання домовленості з замовником на проведення аудиторської перевірки. Між аудитором та замовником відбувається обмін листом-пропозицією з боку замовника і листом-зобов'язанням з боку аудитора [6].
- планування проведення аудиторської перевірки. Включає складання плану та програми аудиту похідних фінансових інструментів на підставі отриманої раніше інформації щодо сфери діяльності підприємства, організації його господарської діяльності, системи внутрішнього контролю, системи ведення обліку. У процесі планування аудитор повинен дотримуватися загальних принципів аудиту: комплексності, безперервності, оптимальності [6].
- оцінка ризиків та системи внутрішнього контролю. У ході проведення перевірки похідних фінансових інструментів, аудиторі необхідно проконтролювати основні типи фінансового ризику з якими стикається суб'єкт господарювання. Оцінка системи внутрішнього контролю передбачає впевненість аудитора в наступному: операції з похідними фінансовими інструментами виконані відповідно до затверджених на підприємстві методик; інформація про похідні фінансові інструменти зафіксована в облікових системах своєчасно, повно та точно, правильно згрупована, описана та розкрита; викривлення в обліку похідних фінансових інструментів своєчасно виявлені та попереджені; ведеться постійний моніторинг за угодами з похідними фінансовими інструментами; зміни вартості похідних фінансових інструментів належним чином враховані та розкриті [1].
- оцінка системи обліку. Даний етап направлений на перевірку правильності визнання, оцінки та переоцінки похідних фінансових

інструментів, повноти їх відображення в обліку, включаючи сплату гарантійного забезпечення та маржі, достовірності формування доходів та витрат по операціям з придбання та вибуття деривативів, а також правильності відображення операцій у податковому обліку, зокрема визначення та сплати податку на прибуток.

- отримання (формування) аудиторських доказів. Перевірка на даному етапі проводиться за системою, що передбачає формування аудиторських доказів із джерел, які використовуються за принципом – від більш детального до більш узагальнюючого [6].
- визначення достовірності даних фінансової звітності. П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» вимагає наведення інформації про ризики у примітках до фінансової звітності [7]. Положенням з міжнародної практики аудиту 1012 «Аудит похідних фінансових інструментів» висуваються високі вимоги щодо професійності, компетентності та навиків аудитора, задля забезпечення правильності визначення ризиків по операціям з похідними фінансовими інструментами [8].
- складання аудиторського висновку (звіту). Аудитором здійснюється узагальнення проведеної роботи та складається аудиторський висновок (звіт).

Розглянута методика аудиту дозволить здійснювати всеохоплюючий контроль похідних фінансових інструментів, зменшить витрати часу на його проведення, що у свою чергу сприятиме підвищенню її ефективності.

Література:

1. Банк С.В. Методология финансового учета, анализа и аудита операций с деривативами в период гармонизации и адаптации к международным стандартам: автореферат дис. на соиск. уч. степени доктора экон. наук: спец. 08.00.12 “Бухгалтерский учет, статистика” / С.В. Банк – Орел, 2008 – 48 с.
2. Харисова Ф.И. Аудит производных финансовых инструментов / Харисова Ф.И. – М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”, 2005. – 136 с.
3. М.С. Мушкатова Аудит производных финансовых инструментов [Електронний ресурс]. - Режим доступу до журн.: <http://myshkatova.ru/page92/page139/index.html>
4. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22 квітня 1993 року № 3125-ХІІ. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до журн.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3125-12>
5. Рой Додж Краткое руководство по стандартам и нормам аудита – М: Финансы и статистика, ЮНИТИ, 1992 г.
6. Петрик О,А., Савченко В,Я., Свідерській Д,Є, Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: Навч. посіб. / За заг. ред.. О. А. Петрик. — К,: КНЕУ, 2008. — 472 с.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти». - Затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 №559 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до журн.: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z1050-01>

8. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року / [пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков]. – К.: ТОВ “ІАМЦ АУ “СТАТУС”, 2006. – 1152 с.

УДК 330.519.2

Тринька Л.Я.,

к.е.н., доцент кафедри інноваційної діяльності в АПК,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА LOGIT- ТА ДИСКРИМІНАНТНИХ МОДЕЛЕЙ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА

Фінансові кризи та спади світової економіки в тій чи іншій мірі є передумовою для оцінки й визнання підприємств - банкрутами, реальними чи потенційними. Враховуючи несприятливий характер економічних процесів, який має місце у вітчизняній економіці протягом останніх років, обґрунтовано доводить необхідність оцінки та прогнозування ймовірності банкрутства кожного суб'єкта господарювання як у поточному періоді, так і у перспективі.

З метою виявлення потенційної загрози банкрутства підприємства та своєчасного розроблення заходів для його попередження, міжнародна економічна спільнота розробили чималу кількість спеціальних методів та моделей, останніх сьогодні, налічують понад двісті. [1]. Наявність такої великої кількості підходів до оцінки ймовірності банкрутства підприємств підтверджує підвищену увагу, затребуваність та доцільність загострення уваги у даній проблемі. Характеристика їх доводить різноманіття методичного змісту кожного, і, як наслідок, необхідність застосування ситуаційного підходу до вибору методу у кожному конкретному випадку.

При проведенні порівняльної характеристики методик прогнозування ймовірності банкрутства необхідно виходити із наступної системи критеріїв:

➤ Відповідність принципам антиципативного менеджменту підприємства, головними із яких, у кореспонденції із завданнями антикризової діагностики, є: можливість вивчення процесу формування кризового стану як цілісної системи; врахування галузевих характеристик діяльності; багатокритеріальність діагностування; можливість отримання динамічної оцінки.